

Дисциплинарна отговорност на съдиите у нас (1880-1941)*

За опущения и грешки, допуснати при изпълнение на служебните длъжности, и за провинения във от службата длъжностните лица по съдебното ведомство отговарят дисциплинарно. Тази отговорност е предвидена още със Закона за устройството на съдилищата от 25.V.1880 г.

Дисциплинарно преследване

То се възбужда срещу съдиите, нотариусите и съдиите-изпълнители, по реда на надзора, по определение на съда или по предложение на министъра на правосъдието, срещу несменяемите прокурори – от министъра, а срещу другите длъжностни лица – от председателя или прокурора.

Длъжностните лица по съдебното ведомство отговарят дисциплинарно:

- 1) за опущения, които се дължат на невнимание или незнание на служебните длъжности;
- 2) за нарушение на правилата и формите при движението на делата и при изпълнение на решенията;
- 3) за неизпълнение на законните нареждания;
- 4) за бавност;
- 5) когато са осъдени за престъпления;
- 6) когато извършват работи извън службата, без разрешение от министъра, и когато сключват заеми по непредпазлив или лекомислен начин;
- 7) за постоянна небрежност, неспособност или неподготвеност при изпълнение на службата;
- 8) за отсъствие без отпуск;
- 9) за действие във от службата, което накърнява достойнството на съдията;
- 10) когато не пазят надлежно приличие в служебните си отношения и
- 11) когато играят хазартни игри.

Дисциплинарните наказания са: забележка, мъмрене с лишение от заплата от три до десет дни, заличаване от таблицата за повишение до три години, преместване на равна длъжност и уволнение от служба. Тия наказания са установени със Закона за устройството на съдилища от 12.XI.1934 г. Дотогава, съгласно Закона от 29.VII.1922 г. дисциплинарните наказания са били: мъмрене с лишение от заплата от три до десет дни, преместване на равна длъжност и уволнение от служба. Преди това наказанията са били: а) от 25.V.1880 г. до 12.I.1899 г.: напомняне, забележка, изобличение и временно лишение от заплата; б) от 12.I.1899 г. до 5.V.1910 г.: забележка, мъмрене, отстранение от служба от 10 дни до 6 месеци без заплата и уволнение от служба; в) от 5.V.1910 г. до 29.VII.1922 г.: забележка, мъмрене с лишение от заплата от три до десет дни, лишение от старшинство за една до две години, лишение от право на повишение за пет години, преместване, отстранение от служба от един до шест месеци без заплата, уволнение.

Уволнените по дисциплинарен ред не могат да бъдат назначени отново на служба. Това е предвидено още със Закона за устройството на съдилищата от 12.I.1899 г. Длъжностните лица, срещу които е възбудено наказателно преследване за престъпление, се отстраняват от длъжност.

Дисциплинарни органи

* Из Габровски, М. Организация на съдебната власт в България. – В: 60 години българско правосъдие (1878-1941). Юбилеен сборник. С., Министерство на правосъдието, 1941, с. 114-117. Авторът е бил председател на отделение във Върховния касационен съд на Царство България. Правописът на текста е осъвременен. Заглавието е на редакцията (бел. В.П.)

При всеки областен и апелативен съд и при Върховния касационен съд има по един дисциплинарен съвет, който разглежда дисциплинарните дела срещу нотариусите, съдиите-изпълнители, кандидатите за съдебна длъжност, секретарите и подсекретарите при съдебните учреждения. Нотариусите и съдиите-изпълнители се съдят дисциплинарно от дисциплинарен съвет при съответния апелативен съд. Тези дисциплинарни съвети се състоят от по трима съдии, избрани за една година от общото събрание на съда.

Дисциплинарните дела срещу съдиите се разглеждат от дисциплинарни съвети (наречени така от 5.V.1910 г.), устройството на които е претърпяло редица промени. Така:

1) от 25.V.1880 г. до 5.V.1910 г. Върховният касационен съд, общо събрание, е разглеждал дисциплинарните дела срещу апелативните и касационни съдии, а общото събрание на апелативния съд – срещу другите съдии от района му.

2) от 5.V.1910 г. до 30.XII.1911 г. при всеки апелативен съд е имало дисциплинарен съвет, състоящ се от председателя, подпредседател и трима членове на съда, избрани от общото събрание за една година. Той е разглеждал дисциплинарните дела срещу допълнителните членове, мировите съдии и членовете на окръжните съдилища. Дисциплинарните дела срещу другите съдии разглеждаше Висшият съвет при Министерството на правосъдието, състоящ се от първи председател на Върховния касационен съд, трима касационни съдии, един съдебен инспектор и двама бивши министри.

3) от 30.XII.1911 г. до 29.VII.1922 г. при всеки апелативен съд е имало дисциплинарен съвет, състоящ се от председателя и шест съдии, избрани от общото събрание за една година. Той е разглеждал дисциплинарните дела срещу допълнителните членове, мировите съдии и съдиите на окръжен съд. Дисциплинарните дела срещу апелативните и касационни съдии се разглеждаха от Висшия дисциплинарен съвет при Върховния касационен съд, състоящ се от първи председател на Върховния касационен съд и шест касационни съдии, избрани за една година от общото събрание на същия съд.

4) от 29.VII.1922 г. до 2.I.1926 г. дисциплинарните дела срещу мировите съдии, съдиите от окръжните и апелативни съдилища се разглеждаха от един дисциплинарен съвет при Министерството на правосъдието, състоящ се от трима касационни съдии, един началник на отделение при Министерството и един съдебен инспектор, а дисциплинарните дела срещу касационните съдии – от дисциплинарния съвет при Върховния касационен съд, състоящ се от първи председател на същия съд и четири касационни съдии, избрани от общото събрание на съда за една година.

5) Днес, и то начинаей от 2.I.1926 г., дисциплинарните дела срещу допълнителните членове и срещу съдиите от околийските, областните и апелативните съдилища, както и срещу заместник-прокурорите при апелативните съдилища (от 16.VIII.1935 г.), се разглеждат от дисциплинарния съвет при Върховния касационен съд, който се състои от пет касационни съдии (четирима до 23.V.1933 г.), избрани за една година от общото събрание на съда. Този съвет не може да заседава в състав по-малко от трима съдии, когато останалите отсъстват по законни причини.

Дисциплинарните дела срещу касационните съдии, прокурорите от Върховния касационен съд (от 12.XI.1934 г.), прокурорите при апелативните съдилища (от 16.VIII.1935 г.), и приравнените към тях, се разглеждат от общото събрание на Върховния касационен съд.

Дисциплинарният съвет, след като изиска обяснения от обвиняемото лице и събере нужните справки, разглежда делото при закрити врата. Обвиняемият има право да се яви лично, или с повереник-адвокат (с изключение през времето от 29.VII.1922 г.

до 2.I.1926 г.). При разглеждане на делата съветът не се подчинява на никакви форми, но преди да постанови решението си изслушва заключението на прокурора (с изключение през времето от 29.VII.1922 г. до 2.I.1926 г.), а след това и обясненията на обвиняемия. При постановяване на решението съветът се ръководи от своето убеждение, основано на представените по делото доказателства, и от задължението си да пази строго достойнството и престижа на съдийството. Ако при разглеждане на делото се открият обстоятелства, подлежащи на разглеждане от наказателния съд, дисциплинарното производство може да се спре до издаване присъдата от наказателния съд по делото, което ще се възбуди против обвиняемия. Ако няма достатъчно доказателства за виновността на обвиняемото лице, но се установи, че то е изгубило пред обществото онова доверие, уважение и авторитет, които се изискват за длъжността му, дисциплинарният съвет постановява преместването му на равна длъжност.

Решенията на дисциплинарния съвет не подлежат на никакво обжалване. Те се съобщават на Министерството на правосъдието, което разпорежда да се приведат в изпълнение. До 29.VII.1922 г. решенията по дисциплинарни дела подлежах на въззивно обжалване пред по-горния дисциплинарен съвет по жалба подадена от осъденото лице или от прокурора.

Сменяемите прокурори се наказват със същите дисциплинарни наказания, както и съдиите, направо от Министъра на правосъдието.

Архиварите, регистраторите и останалите канцеларски служители се наказват от околийския съдия, председателя или прокурора, при който служат, с дисциплинарни наказания: забележка, глоба до четвърт от месечната заплата или уволнение от служба.

Дисциплинарното производство не може да бъде започнато, ако са изтекли три години от извършване на опущенията или грешките. Ако срещу осъдения не се възбуди друго дисциплинарно преследване до пет прослужени години, осъждането се заличава.